

WINDS OF CHANGE

DOES HALACHA ADAPT TO MODERN TIMES?

SHIUR 2 - REASONS FOR MITZVOT

מכון לנדר

A] DO TORAH MITZVOT HAVE REASONS?

- distinguishing between levels of reason to **understand** the Mitzvah and making halachic decisions based on those reasons

1. **משנה**. (דברים י"ז) **לא ירבה לו נשים** ... רבי יהודה אומר: מרבה הוא לו, ובלבד שלא יהו מסירות את לבו. רבי שמעון אומר: אפילו אחת ומסירה את לבו - הרי זה לא ישאנה, אם כן למה נאמר לא ירבה לו נשים - דאפילו כאבגיל **גמרא**. למימרא דרבי יהודה דריש טעמא דקרא, ורבי שמעון לא דריש טעמא דקרא? והא איפכא שמעינן להו, דתניא: אלמנה, בין שהיא עניה בין שהיא עשירה - אין ממשכנין אותה, שנאמר (דברים כ"ד) **לא תחבל בגד אלמנה**, דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר: עשירה - ממשכנין אותה, ענייה - אין ממשכנין אותה ... אלמא: רבי יהודה לא דריש טעמא דקרא, ורבי שמעון דריש טעמא דקרא! - בעלמא רבי יהודה לא דריש טעמא דקרא, **ושאני הכא דמפרש טעמא דקרא**: מה טעם לא ירבה לו נשים - משום (דברים י"ז) **דלא יסור לבבו** ...

סנהדרין כא

The Gemara records a debate between R. Yehuda and R. Shimon as to whether we can rule in halacha in a Torah mitzvah based on the reason for that mitzvah. R. Shimon rules that we can usually interpret the halachic parameters of a mitzvah based on it's reason. R. Yehuda agrees with this ONLY if the reason is explicit in the verse. The Rambam paskens like R. Yehuda (in the issue of the poor widow) and the halacha is generally understood to be like R. Yehuda - ie 'ain darshim ta'ama dekra'

2. ואמר רבי יצחק: מפני מה לא נתגלו טעמי תורה - שהרי שתי מקראות נתגלו טעמן נכשל בהן גדול העולם. כתיב (דברים י"ז) **לא ירבה לו נשים**, אמר שלמה: אני ארבה ולא אסור, וכתיב (מלכים א' י"א) **וייה לעת זקנת שלמה נשיו הטו את לבבו**. וכתיב (דברים י"ז) **לא ירבה לו סוסים**, ואמר שלמה: אני ארבה ולא אשיב וכתיב (מלכים א' י"ז) **ותצא מרכבה ממצרים בשש וגו'**.

סנהדרין כא

The Gemara continues with a major health warning not to try and work out the reasons for mitzvot - Shlomo Hamelech made this mistake to his cost!

3. משנה. האומר על קן צפור יגיעו רחמך ... משתקין אותו. גמרא על קן צפור רחמך מאי טעמא? - פליגי בה תרי אמוראי במערבא, רבי יוסי בר אבין ורבי יוסי בר זבידא; חד אמר: מפני שמטיל קנאה במעשה בראשית, וחד אמר: מפני שעושה מדותיו של הקדוש ברוך הוא רחמים, ואינן אלא גזרות

ברכות לג

Chazal appear here to be warning not to ascribe reasons to mitzvot - they are simply decrees of the King!

4. ואף המצות שיראה מפשוטי הטעמים שנתנה בהם התורה שהטעמים ההם הם תכלית הכונה בהם אינה תכלית. אלא הטעם ההוא אמת אך הוא כנקודה מתועלותיה ומכוונתיה. והדברים הנעלמים הרמוזים בתוכה לאשר חננס השם יתברך אין להם תכלה. והוא שאמר דוד (תהלים קי"ט) **לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאוד**..... וכן במצות הסוכה וכן מקצת מן המצות כל שכן את אשר לא נתפרש טעמם בתורה. ודע כי לכל אלו יש לבעלי סודות התורה טעמים נכבדים מאד. אף כי בעון הדור נסתתמו מעינות חכמה אחר שגרם החטא ונחרב בית קדשנו ותפארתנו שמשם היה משך הנבואה והחכמה נמשך לחכמים ולנביאים ואמנם דע כי אי אפשר לגלות טעמה שיש בה לבעלי הקבלה כי אם יחיד שבדור לשתי סבות. אחת מצד המוסר והשנית מצד המקבל. כי היוצעים חן ערך המצות מעטו. ותמה אני אם יש בדור מי שראוי לדבר ליקר תפארת הענינים. ולמיעוט הידיעה בהם גם המבינים כי יאמרו אליהם מועטים מן המועטים לעמק הענינים ודקותם.

שו"ת הרשב"א חלק א סימן צד

The Rashba opposes any attempt to try and fathom the ultimate reason behind a mitzvah - the Torah is too deep and mystical to allow this

5. ואם אלו הצערים הנפשיים חסה תורה עליהם בבהמות ובעופות כל שכן בבני אדם, ולא תקשה עלי באמרם על קן צפור יגיעו רחמך וגו', כי הוא לפי אחת משתי הדעות אשר זכרנום, ר"ל דעת מי שחושב שאין טעם לתורה אלא הרצון לבד, ואנחנו נמשכנו אחר הדעת השני

ספר מורה הנבוכים חלק ג פרק מח

However, in Moreh Nevuchim, the Rambam rejects this approach when assigning reasons to the mitzvot

6. והנה ראינו להעיר כאן בסוף מצוה זו מה שחקר בשו"ת חות יאיר סי' ס"ז אם כלל מצוה זו דשילוח האם היא רק באופן שרוצה ליקח הבנים או שמחויב לכתחלה בשניהם, היינו ליקח הבנים ולשלח האם, וכל דבריו שכתב בזה אינם מוכרחים, ואני תמה בכלל איך יעלה על הדעת לומר שהתורה תצוה להטפל בזה אף נגד רצונו בתכלית הנרצה, **כי הלא ברור ונעלה מעל כל ספק, כי מטעם עיקר המצוה הזאת בכלל שלא להתאכזר** וליקח האם מעל הבנים בעודה רובצת עליהם.... והרי זה מפורש כדברינו, ופליאה גדולה על החו"י ועוד אחרונים שחקרו בזה ועל מה שכתבנו דמטעם עיקר המצוה לא תקח האם על הבנים הוא שלא להתאכזר על האם וליקח ממנה בניה בעודה רבוצה עליהם אל תשיבני ממשנה דברכות ל"ג ב', האומר על קן צפור יגיעו רחמך משתקין אותו, ומפרש בגמרא משום שעושה מצות הקב"ה רחמים, ואינן אלא גזירות, ומשמע מזה לכאורה דאין הטעם בזה משום רחמנות, דבאמת לא קשה כלל, דהכוונה שמחויבים אנו לשמוע מצות ה' רק כמו גזירת המלך ולא מפני הטעם הצפון בה לבד, משום דאם משום זה לבד אפשר לנטות מדרך האמת בחקר דעת כל איש לפי דעתו ורוחו, וכמ"ש כה"ג בסנהדרין כ"א ב' מפני מה לא נתגלו טעמי תורה שהרי שני מקראות נתגלו טעמן ונכשל בהן גדול העולם

תורה תמימה הערות דברים פרק כב הערה סח

The Torah Temima (20C) also clearly understands the mitzvah of 'shiluach haken' to be for a reason - to avoid cruelty - and is very unhappy with the suggestion that there may be a mitzvah to chase away the mother bird even when NOT taking the eggs

B] REASONS FOR RABBINIC MITZVOT

7. **ב:** בית דין שגזרו גזרה או תקנו תקנה והנהיגו מנהג ופשט הדבר בכל ישראל, ועמד אחריהם בית דין אחר ובקש לבטל דברים הראשונים ולעקור אותה התקנה ואותה הגזרה ואותו המנהג, אינו יכול עד שיהיה גדול מן הראשונים בחכמה ובמנין. היה גדול בחכמה אבל לא במנין, במנין אבל לא בחכמה, אינו יכול לבטל את דבריו, אפילו בטל הטעם שבגללו גזרו הראשונים או התקינו אין האחרונים יכולין לבטל עד שיהיו גדולים מהם. והיאך יהיו גדולים מהם במנין הואיל וכל בית דין ובית דין של שבעים ואחד הוא, זה מנין חכמי הדור שהסכימו וקבלו הדבר שאמרו בית דין הגדול ולא חלקו בו

רמב"ם הלכות ממרים פרק ב הלכה ב

We saw last week that a Sanhedrin cannot overturn Rabbinic gezeirot or takanot of an earlier Sanhedrin even if their reason has apparently fallen away, unless the later Sanhedrin is greater in wisdom and 'number' (ie following).

8. אתמר, שני ימים טובים של ראש השנה נולדה בזה אסורה בזה אמר רבה: מתקנת רבן יוחנן בן זכאי ואילך ביצה מותרת. דתנן: משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהו מקבלין עדות החדש כל היום ורב יוסף אמר: אף מתקנת רבן יוחנן בן זכאי ואילך ביצה אסורה. מאי טעמא? הוי דבר שבמנין, וכל דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו. אמר רב יוסף: מנא אמינא לה - דכתיב (דברים ה) לך אמר להם שובו לכם לאהליכם, ואומר: (שמות יט) במשך היבל המה יעלו בהר

ביצה ד:

The Gemara applies this principle of 'davar shebemyan' to the case of an egg laid on first day Rosh Hashana which is muktzeh even through to the end of the second day, due to Rosh Hashana having a status of one 'long day'. After the destruction of the Temple, R. Yochanan b. Zakai adapted the fixing of R.H. to reflect the absence of the Temple. The Gemara asks whether the egg should therefore be permitted on second day R.H. Its conclusion is that, since the original rabbinic ruling was made 'bemyan', R. Yochanan b. Zakai did NOT have the authority to change it

9. **הוי דבר שבמנין** - ביצה זו נאסרת בקבוץ חכמים, שנמנו וגמרו לעשותן שני ימים קדושה אחת.... **צריך מנין אחר** - שימנו לך ויתירוהו דכל דבר הנאסר במנין צריך מנין אחר להתירו, ואפילו אירע דבר שאתה יכול להורות בו היתר, ולומר: אין תקנת מנין הראשון עומדת, כי הכא - אפילו הכי אסור עד שיתירוהו בפירוש בקבוץ חכמים

רש"י ביצה ה.

Rashi explains that, even when the original Rabbinic enactment was made for a reason, and the reason apparently falls away, nevertheless, the enactment stands unless a later and greater Beit Din is able to repeal it

C] EXPLICIT REASONS WHICH NO LONGER APPLY**C1 - MAYIM MEGULIM - UNCOVERED LIQUIDS**

10. ואנו שאין נחשים מצוין בינינו אין לחוש משום גלוי ואין לומר דדבר שבמנין הוא וצריך מנין אחר להתירו כי ודאי הוא כשאסרו תחלה לא אסרו אלא במקום שהנחשים מצוין

תוספות מסכת עבודה זרה לה. ד"ה חדא

In some cases where Chazal gave an explicit reason for a derabbanan, where that reason falls away, so does the law. This example is the prohibition on drinking from water which remained uncovered overnight in case snakes had been in the water and left behind venom. Tosafot (France 13C) say that this no longer applies in places where snakes are uncommon

11. משקים שנתגלו, אסרום חכמים דחיישינן שמא שתה נחש מהם והטיל בהם ארס. ועכשיו שאין נחשים מצויים בינינו, מותר

שולחן ערוך יורה דעה הלכות תערובות סימן קטז סעיף א

This ruling of Tosafot is brought in the S.A.

12. (א) ועכשיו שאין נחשים בו - ואין בזה משום דבר שנאסר במנין בו' דלא נאסר אלא מפני נחשים

ט"ז יורה דעה סימן קטז ס"ק א

The Taz explains that the ONLY reason was due to snakes and thus the entire enactment falls away. There is no issue of 'davar shebemyan'

C2 - MAYIM ACHARONIM - WASHING AT THE END OF A MEAL

13. מים ראשונים - מצוה, ואחרונים - חובה מפני מה אמרו מים אחרונים חובה - שמלח סדומית יש, שמסמא את העינים

חולין קה.

Chazal bring the reason for Mayim Acharonim as the dangers of Sodom Salt getting in the eyes

14. טעמא דמים אחרונים הוי משום מלח סדומית כדאמר בסמוך ואנו לפי שאין מלח סדומית מלוי זינינו לא נהגו במים אחרונים

תוספות שם

Tosafot state that, since this is the reason for the takana, and since we do not have such Sodom Salt today, this halacha falls away and there is no longer any reason to do Mayim Acharonim

15. יש שאין נוהגים ליטול מים אחרונים - משנה ברורה: מפני שאין מלח סדומית מלוי זינינו ודעת הגר"א צביאורו דלריך ליטול גם האידנא וכ"כ המ"א צ"ח המקובלים דכל אדם יזכר במים אחרונים וכן החמיר המהרש"ל צ"ח של שלמה וכ"כ הצרכי יוסף

שולחן ערוך אורח חיים הלכות בציצת הפת, סעודה, וברכת המזון סימן קפא סעיף י

The Shulchan Aruch rules that Mayim Acharonim is still compulsory but does bring the view of Tosafot. The Mishna Berura brings many later authorities who insist that Mayim Acharonim is still compulsory today and invoke kabbalistic sensitivities.

This raises a central question - when is a reason THE reason. Are there other (perhaps more esoteric) reasons for Rabbinic takanot which do not fall away, even though the explicit reason given in the Talmud may no longer apply??

16. והנה עכשיו לדינא במים אחרונים לא מיבעיא לשיטת כמה מרבתינו שמעיקר דינא יש חיוב גם בזמנה"ז כמו שבארנו אלא אפילו לשיטת התוס' דליכא חיוב בזמנה"ז אין ספק שכתבו כן כדי ללמד זכות על מה שלא נהגו בימיהם אבל גם רבותינו התוס' מודים דצריך גם בזמנה"ז דמי יימר שמלח סדומית אינו מצוי גם עתה וגם בזוהר פינחס (ד' רמ"ו) הזהיר על זה וכל המקובלים הזהירו על זה [מג"א סק"ן] ובתשו' מן השמים לאחד מהקדמונים מבואר שכל המקיל במים אחרונים מקילים לו מזונותיו מן השמים ולכן יש לזהר בזה מאד וכך נוהגים כל יראי ה' ויש לכל בעה"ב להזהיר לבני ביתו שיהירו בזה:

ערוך השולחן אורח חיים הלכות סעודה סימן קפא סעיף ה

The Aruch Hashulchan understands that Tosefot only took this approach to find a justification for the non-observance of the community! Actually, they DO understand that mayim acharonim is an obligation today - perhaps since the reason does still apply or due to other kabbalistic concerns

C3 - MELACHA ON EREV PESACH

17. מקום שנהגו - ... מאי שנא ערבי פסחים משאר י"ט משום דזמן הפסח מחצות ואילך ונראה דאף בזמן הזה דליכא הקרבה כיון שנאסר אז אסור לעולם

תוספות מסכת פסחים נ.

Here Tosafot deal with the prohibition of doing melacha on Erev Pesach in the afternoon since this was the time for the korban Pesach. Even though there is no korban today, the issur still applies. So it is difficult to make broad rules about which rabbinic prohibitions can and which cannot fall away in changing circumstances

C4 - CHALAV YISRAEL & STAM YAYNAM

18. ואילה"ק מחלב של נכרי וסתם יינם, דאף דבזה"ז נתבטל הטעם דבשבילו נאסרו, ואפילו הכי אסורים גם השתא מדנאסר במניין

תפארת ישראל ויכין/כלאים ט"ב

The Tiferet Yisrael (Germany 19C) states that the reasons for the rabbinic takanot of Chalav Yisrael and Stam Yaynam have dropped away, yet the halachot remain in place since they were made 'beminyan'. (NB - further study is needed as to why he thought that these reasons had fallen away!)

C5 - ME'EIN SHEVA AND KIDDUSH IN SHUL ON FRIDAY NIGHT - A HALACHIC 'DOWN SIDE'?

19. ונוהגין בכל המקומות שש"ץ מקדש בבה"כ ואני תמה **היאך נתפשט זה המנהג** דהא קי"ל כשמואל שאין קידוש אלא במקום סעודה ולדידיה אין מקדשין בבה"כ אלא לאפוקי אורחין דאכלי ושתי בבי כנישתא דלדידהו הוי מקום סעודה וכיון דהשתא ליכא אורחין דאכלי התם קרוב הדבר להיות ברכה לבטלה **שלא תקנו אותו אלא משום אורחין** וכיון דליכא אורחין ראוי היה שלא לקדש ואי איישר חילי אבטליניה וכ"כ רב האי שאם אין אורחין אין מקדשין בבהכ"נ:

טור אורח חיים הלכות שבת סימן רסט

The Tur brings the 'minhag' of making kiddush in shul on Friday night and criticizes it. Since the original rabbinic takana was because of guests eating in shul, now that the reason for the derabbanan has fallen away and all that remains is a minhag, this actually constitutes a beracha levatala

20. ואנו עכשיו אף על גב דלא אכלי אורחין בבי כנישתא ונקטינן דאין קדוש אלא במקום סעודה אפילו הכי נקטינן לקדושי בבי כנישתא דכיון דמעיקרא אתקון משום אורחים **אמרינן ליה שתקנות חכמים קבועות הן** כדאשכחין במעין שבע דמערב שבת (שבת כ"ד:) דאתקון משום עם שבשדות הבאים באחרונה ואפילו היכא דליתא לההיא טעמא כגון דאיתנהו כולהו בבי כנישתא אמרינן ליה **דכיון דאתקון אתקון**

רבינו נסים על הרי"ף פסחים דף כ"א

The Ran understands that the takana does NOT fall away, just because the reason is no longer applicable. He compares the halacha to that of Me'ein Sheva (Magen Avot) on Friday night which was originally instituted to lengthen the service to ensure that no one walked home alone. Even though this reason no longer applies, we still say it

21. וכתב אבי העזרי שאין ליחיד לומר אותה שלא נתקנה אלא משום סכנת מזיקין שבתי כנסיות שלהם היו בשדות ותקנו אותה בשביל בני אדם שמאחרין לבה שיסיימו תפלתם בעוד שש"ץ מאריך כדאיתא בפ' במה מדליקין (כ"ד:) ורבנן הוא דתקון משום סכנה **מאי דתקון תקון ומאי דלא תקון לא תקון** אלמא שאין להוסיף על מאי דתקון ולא נתקנה אלא בציבור **ותו אנן דלית לן סכנה לא אמרינן לה אלא משום מנהג אבותינו**

טור אורח חיים הלכות שבת סימן רסח

The Tur also brings the minhag of Me'ein Sheva and holds that the reason we do it today now that the reason for the takana has fallen away, is because of minhag. Interestingly, he doesn't have a problem with this extra beracha

22. ונוהגין בכל המקומות ששליח צבור מקדש וכו' ואני תמיה איך נתפשט זה המנהג וכו'. גם רבינו ירוחם כתב בחלק א' (סו). שצ"ע על המנהג..... אבל הר"ן שם (כ. דיבור ראשון) קיים המנהג משום דכיון דמעיקרא איתקון משום אורחים אמרינן ליה שתקנות חכמים קבועות הן כדאשכחן במעין שבע (שבת כ"ד:) דאיתקון משום עם שבשדות הבאים באחרונה ואפילו היכא דליתיה להווא טעמא כגון דאיתנהו כולהו בבי כנישתא אמרינן ליה דכיון דאיתקון איתקון, וכן כתב הרב המגיד בפרק כ"ט (מהל' שבת ה"ח) וכן כתב הרמב"ם בתשובה (פאר הדור סי' קמח) גבי שליח צבור שצריך לחזור התפלה אפילו אין שם מי שאינו בקי מפני שכבר התקינו לחזור התפילה ובארץ ישראל נהגו שלא לקדש בבית הכנסת והוא הנכון:

בית יוסף אורח חיים סימן רסט

The Beit Yosef brings the example of the repetition of the Amidah, which is no longer needed for the original reason - to be motzei those who could not daven - but which we still do today since the takanah was made 'beminyan'. Nevertheless, the Beit Yosef states that minhag in E.Y. is NOT to say kiddush on Friday night (presumably due to the needless beracha)

23. ובמדינתנו נוהגין לקדש בבהכ"נ בשבת ויו"ט ואין לבטל המנהג כי הרבה גאונים יסדוהו כמ"ש הרשב"א

משנה ברורה סימן רסט

The Mishna Berura upholds the minhag to make kiddush in shul

24. דלפי סודן של דברים אין למנוע מלאומרה דכנגד דברי הארי זיל שנותן טעם בסוד לא חיישין לספק ברכות

כף החיים שם

The existence of underlying kabbalistic reasons will justify the making of a beracha seemingly unnecessarily

25. וכ"כ הרשב"א בתשו' (חלק א' ס' ל"ז ושכ"ג) וז"ל דמעיקרא תקנו לקדש בבהכ"נ ועיקרה של תקנה משום אורחין ותקנו לקדש בין איכא אורחין בין ליכא אורחין דומיא דברכה מעין שבע וכו' עכ"ל ועוד כתב שם דזהו מחלוקת ישנה בין אבות העולם דרב האי גאון ור"י אבן גאון מן האוסרים בדליכא אורחים ורב נטרונאי מן המתירין ועמו חבל נביאים וכבר פשטה הוראה כמותן

ערוך השולחן אורח חיים הלכות שבת סימן רסט סעיף א-ב

It appears that this practice was already in dispute during the time of the Geonim!

C6 - SILK AND WOOL

26. אין אסור משום כלאים, אלא צמר רחלים ואילים עם פשתן וחכמים אסרו מפני מראית העין משי עם צמר, לפי שדומה לפשתים. והאידינא משי מצוי בינינו והכל מכירים בו, לפיכך אין בו משום מראית העין ומותר עם הצמר ועם הפשתן

שולחן ערוך יורה דעה הלכות כלאי בגדים סימן רצח

Chazal prohibited silk and wool mixes due to ma'arit ayin as people would not be familiar with silk and would confuse it for linen. Today, says the S.A., this does not apply since we are much more familiar with silk

27. והאידינא - לכאורה קשה דהא קיי"ל דדבר שנאסר אף שבטל הטעם צריך מנין אחר להתירו ומצאתי בס' תפארת ישראל על משניות בפ"ט דכלאים שהעיר בזה

פתחי תשובה יורה דעה סימן רצח

The Pitchei Teshuva raises a question - what about the concept of 'davar shebeminyan'. How can our changed circumstances simply remove the issur?

28. נ"ל דכיון דבמשי מלתא דל"ש למטעי בה, ל"ג בהך רבנן (כתב רבינו ט"ז א"ח של"ט סק"ג) וה"ה כשטעם האיסור ידוע לא הוי כנאסר במניין (רבינו מג"א ס"ט סק"ז)

תפארת ישראל ויכין על מסכת כלאים פרק ט משנה ב

The Tiferet Yisrael answers in two ways - since silk is a relative rarity, Chazal did not make a 'full' gezeira on this and (ii) since the reason was well known, the gezeira DID fall away once the reason lapsed

C7 - DANCING AND CLAPPING ON SHABBAT

29. תנן אין מטפחין ואין מרקדין - פרש"י שמא יתקן כלי שיר ומיהו לדידן שרי דדוקא בימיהן שהיו בקיאים לעשות כלי שיר שייך למגזר אבל לדידן אין אנו בקיאים לעשות כלי שיר ולא שייך למגזר

תוספות ביצה ל.

Chazal prohibited dancing and clapping on Shabbat, as a gezeira in case people began to play music and create a musical instrument. Tosafot comment that already by their day, nobody made such instruments any more so the gezeira should fall away

30. אין מטפחין להכות כף אל כף, ולא מספקין להכות כף על ירך, ולא מרקדין, גזירה שמא יתקן כלי שיר. הגב: והא דמספקין ומרקדין באידינא ולא מחינן זכו משום דמוטב שיביו שוגגין וכו'. וי"א דזמן הזה הכל שרי, דאין אנו בקיאים צטשיית כלי שיר וליכא למגזר שמא יתקן כלי שיר דמלתא דלא שכיח הוא ואפשר שטל זה נהגו להקל בכל

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שלט סעיף ג

The Rema brings the view of Tosafot and understands that the gezeira falls away since the activity is very rare and Rabbinic enactments do not normally apply to rare occurrences. Note that his first explanation of the custom to be lenient this is that people will not listen to the correct halacha!

31. **דמלתא דלא שכיח הוא.** - ביזה מתורץ מה שי"ל מפ"ק דביצה דאמר'י שאע"פ שנתבטל טעם הגזירה לא נתבטלה הגזירה דהכא שאני כיון דלא שכיח כ"כ (ב"י)

ט"ז אורח חיים סימן שלט ס"ק ג

The Taz explains that a gezeira was made on something which was rare weakens the original power of the gezeira and enables it to be removed once the reason has gone

C8 - A TALIT MADE FROM LINEN

32. י"א שאין לעשות טלית של פשתן, אע"פ שאין הלכה כן, ירא שמים יצא את כולם ועושה טלית של צמר רחלים שהוא חייב בציצית מן התורה בלי פקפוק. הגה: ומיכו' אם אי אפשר רק צטלית של פשתן, מוטב שיטעם טלית של פשתן וליית של פשתן, משיתבטל ממזות לילית

שולחן ערוך אורח חיים הלכות ציצית סימן ט סעיף ו

According to one view, there is an issur derabbanan to wear a tallit made from linen since at the time of techelet there was a concern that a person would have techelet (wool) on the tzitzit, which would be halachically acceptable during the day but an issur of shaatnez at night. The question is - does this apply today when we do not wear wool techelet any more on a linen beged?

33. ז של פשתן - אפי' לדברי האוסרין דעיקר הגזירה משום תכלת והאידינא ליכא תכלת ולא שייך לדמותו לדבר שנאסר במנין אין לו היתר אלא ע"י ב"ד גדול ממנו בחכמה ובמנין **דכיון שטעם האיסור ידוע אם נתבטל הטעם נתבטל האיסור** ממילא דל"ד לתקנת ריב"ז וכו' ע"ש דהיתה ביצה אין הטעם ידוע כ"כ וכו' אבל בנדון זה אין כאן תקנה אלא ב"ש אוסרין משום גזירה וכיון דהשתא לא שייך הך גזירה שרי

מגן אברהם סימן ט ס"ק ז

The Magen Avraham explains that the reason for the original gezeira was due to the existence of techelet. We do not have techelet today and the gezeira no longer applies. Even though he accepts that a rabbinic ruling will still apply even though the reason falls away - 'davar shebeminyan' - here, this will not be the case. Since the original reason was very well known, once that reason falls away so does the enactment. However, if the original reason is less known, the enactment will not fall away with the reason

34.ומה שאין הטעם ידוע קורא תקנה ומה שטעם ידוע קורא גזירה

מחצית השקל שם

*Interestingly, the Machatzit Hashekel defines as a **Takana** a rabbinic law without a well-known reason and a **Gezeira** as an enactment with a known reason*

D] WAS THERE EVER A REAL TAKANA - 'BEMINYAN'?

35. וכל בית דין שעמד אחר הגמרא בכל מדינה ומדינה וגזר או התקין או הנהיג לבני מדינתו או לבני מדינות רבות לא פשוט מעשיו בכל ישראל מפני רחוק מושבותיהם ושבוש הדרכים. והיות בית דין של אותה המדינה יחידים ובית דין הגדול של שבעים ואחד בטל מכמה שנים קודם חיבור הגמרא. לפיכך אין כופין אנשי מדינה זו לנהוג כמנהג מדינה האחרת. ואין אומרים לבית דין זה לגזור גזירה שגזרה בית דין אחר במדינתו. וכן אם למד אחד מהגאונים שדרך המשפט כך הוא ונתבאר לבית דין אחר שעמד אחריו שאין זה דרך המשפט הכתוב בגמרא, אין שומעין לראשון אלא למי שהדעת נוטה לדבריו בין ראשון בין אחרון:

הקדמה ליד החזקה לרמב"ם

After the Gemara, no Beit Din has authority to bind all of Klal Yisrael. Rabbis have authority only as individuals who can bind their town or community. Thus any halachic practice originating AFTER the Shas will have effect as a minhag rather than a 'davar shebeminyan'. It will thus be subject to halachot of minhag. Consider:-

- kitniyot on Pesach
- the specific nusach of the tefillah

Some final considerations:-

- *do we ever get to understand the the REAL reason/value underlying the mitzvah? Can we?*
- *is it absolutely clear to us that the observing the mitzvah in its original form will now CONTRADICT this Torah value or some other value - eg Prozbul*
- *where underlying values clash, how do we establish which is the more important?*